

Cuprins

Cuvânt-înainte	XV
Abrevieri.....	XVII
PARTEA I. Teoria generală	1
Capitolul I. Dreptul constituțional ca ramură de drept	3
Secțiunea 1. Noțiuni generale despre societate, stat, drept, morală și politică.....	3
§1. Societatea	3
§2. Statul	4
§3. Dreptul.....	5
Secțiunea a 2-a. Noțiunea de drept constituțional și noțiunea de instituții politice	8
§1. Apariția și dezvoltarea dreptului constituțional ca ramură juridică.....	8
§2. Noțiunea de drept constituțional.....	9
§3. Noțiunea de instituții politice	11
§4. Dreptul constituțional în sistemul unitar al dreptului	12
Secțiunea a 3-a. Caracterul structurant al dreptului constituțional pentru sistemul unitar de drept.....	13
Capitolul II. Raporturile de drept constituțional. Subiectele și normele dreptului constituțional	14
Secțiunea 1. Raporturile de drept constituțional.....	14
§1. Identificarea raporturilor de drept constituțional.....	14
§2. Specificul raporturilor de drept constituțional.....	15
Secțiunea a 2-a. Subiectele raporturilor de drept constituțional	16
§1. Poporul	17
§2. Statul	17
§3. Organele statului (autoritățile publice).....	18
§4. Partidele, formațiunile politice, alte organizații	18
§5. Cetățenii	18
§6. Străinii și apatrizii	19
§7. Unitățile administrativ-teritoriale	19
Secțiunea a 3-a. Normele de drept constituțional	19
§1. Criterii de identificare a normelor de drept constituțional	19
§2. Specificul normelor de drept constituțional	20
§3. Clasificarea normelor de drept constituțional.....	21
Capitolul III. Izvoarele formale ale dreptului constituțional român	23

Capitolul IV. Apariția și evoluția constituțiilor	28
Secțiunea 1. Cauze care au determinat apariția constituțiilor	28
Secțiunea a 2-a. Teorii care fundamentează noțiunea de constituție	30
Secțiunea a 3-a. Doctrina contractului social.....	32
§1. Actualitatea temei.....	32
§2. Unele considerente privind filosofia și doctrina contractului social la Thomas Hobbes.....	34
2.1. Originea societății și a statului	34
2.2. Aspecte critice privind filozofia socială a lui Hobbes.....	38
§3. John Locke – precursor al liberalismului și constituționalismului contemporan.....	40
3.1. Experiența, unica sursă a cunoștințelor noastre.....	40
3.2. Libertatea, legitimitatea consensului și supremația dreptului	44
3.3. Relația omului cu statul și individualismul democratic contemporan.....	46
§4. Omul, societatea și statul în gândirea filosofică și politică a lui Jean Jacques Rousseau	48
4.1. Repere biografice	48
4.2. Bazele gândirii filosofice: ființă și aparență.....	51
4.3. Libertate naturală și libertate socială.....	56
§5. Promotori ai liberalismului și doctrinei contractului social în România. Istrate Micescu și Ion I.C. Brătianu	58
5.1. Cultură și personalități culturale în spațiul românesc.....	58
5.2. Istrate Micescu și contribuția acestuia la dezvoltarea constituționalismului în România	60
5.3. Constituția din 1923 în contextul operei politice și juridice a lui Ion I.C. Brătianu	63
Secțiunea a 4-a. Constituții și constituționalism.....	68
Secțiunea a 5-a. Semnificații politice și juridice ale noțiunii de constituție	70
Capitolul V. Definiția constituției.....	75
Secțiunea 1. Definiții formale.....	75
Secțiunea a 2-a. Definiții materiale	76
Secțiunea a 3-a. Analiza elementelor definatorii ale constituției	77
Capitolul VI. Tipuri de constituții.....	79
Secțiunea 1. Clasificarea constituțiilor după forma lor.....	79
§1. Constituții cutumiare	79
§2. Constituții scrise.....	80
Secțiunea a 2-a. Clasificarea constituțiilor după caracterele lor	81
§1. Constituții flexibile.....	81
§2. Constituții rigide.....	81
Capitolul VII. Adoptarea, modificarea, suspendarea și abrogarea constituției.....	83
Secțiunea 1. Procedee de adoptare a constituției	83
§1. Inițiativa adoptării constituției.....	83
§2. Puterea constituuantă.....	83

§3. Modurile de adoptare	84
Secțiunea a 2-a. Considerații generale privind revizuirea Constituției României	85
Secțiunea a 3-a. Revizuirea constituției ca instituție juridică	86
Secțiunea a 4-a. Procedura de revizuire a Constituției României.....	92
Secțiunea a 5-a. Analiza programelor și propunerilor de revizuire a constituției	95
Secțiunea a 6-a. Suspendarea și abrogarea constituției.....	103
Secțiunea a 7-a. Comportamentul constituțional loial al autorităților statului în activitatea de interpretare și aplicare a normelor constituționale.....	104
Capitolul VIII. Conținutul normativ al constituției.....	110
Secțiunea 1. Identificarea și clasificarea conținutului normativ	110
Secțiunea a 2-a. Specificul normelor și principiilor cuprinse în constituție	113
Secțiunea a 3-a. Exigențele codificării aplicate conținutului normativ al constituției.....	115
Secțiunea a 4-a. Proporționalitatea ca principiu constituțional.....	123
Capitolul IX. Principiul supremației constituției.....	131
Secțiunea 1. Considerații generale privind supremația Constituției	131
Secțiunea a 2-a. Considerații privind conceptele de legalitate și legitimitate.....	134
Secțiunea a 3-a. Principiul proporționalității – criteriu de delimitare a puterii discreționare de excesul de putere	135
Secțiunea a 4-a. Definiția și trăsăturile supremației constituției.....	139
§1. Conceptul de supremație a constituției.....	140
§2. Fundamentarea științifică a supremației constituției	141
§3. Semnificații ale supremației constituției	142
Secțiunea a 5-a. Garanții ale supremației constituției.....	143
Secțiunea a 6-a. Garantarea supremației Constituției prin controlul judecătoresc al actelor juridice emise cu exces de putere sau neconstituționale	144
§1. Scurte considerații privind delimitarea puterii discreționare de excesul de putere în activitatea autorităților statului	144
§2. Competența instanțelor judecătorești de a cenzura actele juridice neconstituționale	146
§3. Competența instanțelor judecătorești de a cenzura actele juridice emise cu exces de putere	150
Secțiunea a 7-a. Consecințele juridice ale supremației constituției	152
Secțiunea a 8-a. Supremația Constituției și aplicarea normelor constituționale de instanțele judecătorești.....	153
Secțiunea a 9-a. Aspecte de practică judiciară constituțională privind garantarea supremației Constituției.....	154
Capitolul X. Sisteme constituționale contemporane.....	161
Secțiunea 1. Noțiunea și clasificarea sistemelor constituționale	161
Secțiunea a 2-a. Sistemul constituțional al Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord.....	162
Secțiunea a 3-a. Sistemul constituțional al S.U.A.	164

§1. Organizarea sistemului constituțional american.....	164
§2. Organizarea federală a S.U.A.....	165
§3. Sistemul partidist al S.U.A.....	165
§4. Președintele S.U.A.	166
§5. Curtea Supremă de Justiție.....	167
Secțiunea a 4-a. Sistemul constituțional al Franței.....	167
§1. Președintele Republicii franceze	168
§2. Consiliul de Miniștri.....	168
Secțiunea a 5-a. Caracterizarea generală a sistemului constituțional al României	169
Capitolul XI. Evoluția constituțională în România	172
Secțiunea 1. Periodizarea dezvoltării constituționale a statului român.....	172
Secțiunea a 2-a. Aspecte generale privind evoluția constituționalismului și a constituțiilor în România	173
Secțiunea a 3-a. Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris.....	182
Secțiunea a 4-a. Constituția din 1866	183
Secțiunea a 5-a. Constituția din 1923	184
Secțiunea a 6-a. Ion I.C. Brătianu și constituționalismul Marii Uniri	185
§1. Omul, personalitatea și opera	185
§2. Aspecte ale activității politice, guvernamentale și diplomatice.....	187
§3. Marea guvernare liberală. Constituția din 1923. Reformele pentru modernizarea statului român	189
§4. Documente constituționale ale Marii Uniri	191
Secțiunea a 7-a. Documente constituționale ale Marii Uniri. O scurtă analiză.....	194
Secțiunea a 8-a. Constituția din 1938	197
Secțiunea a 9-a. Acte constituționale adoptate în perioada 1944-1948	199
Secțiunea a 10-a. Constituțiile române din 1948, 1952 și 1965.....	200
Secțiunea a 11-a. Acte constituționale adoptate în perioada 22 decembrie 1989 - 8 decembrie 1991.....	201
Secțiunea a 12-a. Conținutul normativ al Constituției României din 1991	202
Secțiunea a 13-a. Modificări aduse conținutului normativ al Constituției României ca urmare a Legii de revizuire din anul 2003	203
Secțiunea a 14-a. Considerații generale privind monarhia constituțională și republica în România	204
§1. Considerații generale privind forma de guvernământ	204
§2. Monarhia constituțională în România	207
§3. Republica în perioada postbelică (1947-1989).....	210
§4. Constituția din 1991 și forma de guvernământ.....	211
§5. Posibile soluții	212
Bibliografie.....	214

PARTEA a II-a. Drepturi, libertăți și îndatoriri fundamentale ale cetățenilor	219
Capitolul I. Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale – aspecte generale.....	221
Secțiunea 1. Noțiuni și natură juridică.....	221
Secțiunea a 2-a. Sfera drepturilor omului și cetățeanului	223
§1. Evoluția drepturilor și libertăților fundamentale	223
§2. Corelația dintre reglementările interne și cele internaționale privind drepturile fundamentale ale omului și cetățeanului	225
§3. Clasificarea drepturilor și libertăților fundamentale.....	226
Capitolul II. Principiile constituționale aplicabile drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale	229
Secțiunea 1. Principiile dreptului. Semnificații filosofice și constituționale.....	229
§1. Scurte considerații despre principii în știință și filozofie	229
§2. Aspecte de doctrină privind principiile dreptului.....	231
§3. Dimensiunea filosofică și constituțională a principiilor dreptului.....	238
Secțiunea a 2-a. Universalitatea drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale.....	241
Secțiunea a 3-a. Neretroactivitatea legii	242
Secțiunea a 4-a. Egalitatea în drepturi a cetățenilor.....	242
§1. Conținut juridic	242
§2. Principiul egalității – un caz particular al proporționalității.....	244
§3. „Echilibrul echitabil” – semnificații constituționale	245
§4. Interferența dintre principiile proporționalității și egalității în jurisprudența Curții Constituționale	251
§5. Așezarea justă a sarcinilor fiscale, un aspect particular al principiului egalității	255
§6. Examen de jurisprudență a Curții Constituționale a României privind așezarea justă a sarcinilor fiscale	257
§7. Interferența dintre principiile proporționalității și nondiscriminării în jurisprudența CEDO.....	259
Secțiunea a 5-a. Protecția cetățenilor români în străinătate	264
Secțiunea a 6-a. Protecția generală a cetățenilor străini și apatrizi	264
Secțiunea a 7-a. Cetățeanul român nu poate fi extrădat sau expulzat	265
Secțiunea a 8-a. Corelația dintre dreptul intern și dreptul internațional	266
Secțiunea a 9-a. Documente juridice adoptate în cadrul Organizației Națiunilor Unite privind garantarea drepturilor omului	267
Secțiunea a 10-a. Documente juridice adoptate în cadrul Consiliului Europei.....	272
Secțiunea a 11-a. Rolul judecătorului național în aplicarea Convenției europene a drepturilor omului.....	279
Secțiunea a 12-a. Accesul liber la justiție	281
Secțiunea a 13-a. Restrângerea exercițiului unor drepturi	282
§1. Conținut juridic	282
§2. Considerații generale.....	282

§3. Restrângerea exercițiului unor drepturi și principiul proporționalității. Jurisprudență constituțională. Sinteză.....	291
Secțiunea a 14-a. Limite, restrângeri și derogări privind exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale	291
Capitolul III. Aspecte din jurisprudența Curții Constituționale privind limitele, condițiile și restrângerea exercitării unor drepturi și libertăți fundamentale.....	295
Capitolul IV. Inviolabilitățile.....	302
Secțiunea 1. Dreptul la viață, dreptul la integritatea fizică, dreptul la integritatea psihică	302
Secțiunea a 2-a. Libertatea individuală.....	303
Secțiunea a 3-a. Dreptul la apărare	305
Secțiunea a 4-a. Dreptul la libera circulație.....	306
Secțiunea a 5-a. Dreptul la ocrotirea vieții intime, familiale și private	307
Secțiunea a 6-a. Dreptul persoanei de a dispune de ea însăși	307
Secțiunea a 7-a. Inviolabilitatea domiciliului	308
Capitolul V. Drepturile și libertățile social-economice și culturale.....	309
Secțiunea 1. Dreptul la învățătură.....	309
Secțiunea a 2-a. Accesul la cultură	310
Secțiunea a 3-a. Dreptul la ocrotirea sănătății	310
Secțiunea a 4-a. Dreptul la un mediu înconjurător sănătos.....	311
Secțiunea a 5-a. Dreptul la muncă și protecție socială	311
Secțiunea a 6-a. Dreptul la grevă.....	313
Secțiunea a 7-a. Dreptul la proprietate privată	314
Secțiunea a 8-a. Libertatea economică	315
Secțiunea a 9-a. Dreptul la moștenire	315
Secțiunea a 10-a. Dreptul la un nivel de trai decent	316
Secțiunea a 11-a. Dreptul de a avea o familie.....	316
Secțiunea a 12-a. Dreptul copiilor și tinerilor la protecție și asistență socială	316
Secțiunea a 13-a. Dreptul persoanelor cu handicap la protecție socială	317
Capitolul VI. Drepturile exclusiv politice	318
Secțiunea 1. Dreptul de vot.....	318
Secțiunea a 2-a. Dreptul de a fi ales	319
Secțiunea a 3-a. Dreptul de a alege și dreptul de a fi ales în Parlamentul European	320
Capitolul VII. Drepturile și libertățile social-politice.....	322
Secțiunea 1. Libertatea conștiinței. Implicații filosofice și constituționale	322
§1. Considerații generale.....	322
§2. Despre conștiință, lege și libertate.....	323
§3. Înțelesuri juridice ale libertății de conștiință	325
§4. Libertatea gândirii, conștiinței și religiei în jurisprudența europeană	327
Secțiunea a 2-a. Libertatea de exprimare. Semnificații și implicații filosofice și constituționale	330
§1. Conținut juridic	330

§2. Reflecții privind fenomenalitatea socială a omului	331
§3. Reflecții privind semnificațiile constituționale ale libertății de exprimare	335
§4. Unele aspecte de jurisprudență privind garantarea libertății de exprimare	336
Secțiunea a 3-a. Dreptul la informație	344
Secțiunea a 4-a. Libertatea întrunirilor	345
Secțiunea a 5-a. Dreptul la asociere	345
Secțiunea a 6-a. Secretul corespondenței	346
Capitolul VIII. Drepturile garanții	347
Secțiunea 1. Dreptul de petiționare	347
Secțiunea a 2-a. Dreptul persoanei vătămate de către o autoritate publică	347
Capitolul IX. Aspecte din jurisprudența Curții Constituționale privind protecția unor drepturi și libertăți fundamentale	349
Secțiunea 1. Considerații preliminare	349
Secțiunea a 2-a. Accesul liber la justiție	350
Secțiunea a 3-a. Libertatea individuală	357
Secțiunea a 4-a. Dreptul la apărare	362
Secțiunea a 5-a. Libertatea de circulație	366
Secțiunea a 6-a. Dreptul la viață intimă, familială și privată	369
Secțiunea a 7-a. Secretul corespondenței	372
Secțiunea a 8-a. Libertatea de conștiință	373
Secțiunea a 9-a. Libertatea de exprimare	375
Secțiunea a 10-a. Dreptul la vot și dreptul de a fi ales	379
Secțiunea a 11-a. Libertatea întrunirilor	381
Secțiunea a 12-a. Dreptul de asociere	382
Secțiunea a 13-a. Dreptul la grevă	384
Secțiunea a 14-a. Dreptul de proprietate	386
Capitolul X. Aspecte din jurisprudența CEDO privind restrângerea unor drepturi și libertăți fundamentale	391
Secțiunea 1. Precizări prealabile	391
Secțiunea a 2-a. Dreptul la viață	391
Secțiunea a 3-a. Dreptul de a nu fi supus torturii și altor tratamente sau pedepse inumane sau degradante	393
Secțiunea a 4-a. Dreptul la libertatea și siguranța persoanei	394
Secțiunea a 5-a. Dreptul la un proces echitabil	395
Secțiunea a 6-a. Dreptul la respectarea vieții private și familiale	397
Secțiunea a 7-a. Libertatea gândirii, conștiinței și religiei	401
Secțiunea a 8-a. Libertatea de exprimare	403
Secțiunea a 9-a. Libertatea de asociere și întrunire pașnică	409
Secțiunea a 10-a. Dreptul la alegeri libere și corecte, organizate la intervale de timp rezonabile	411
Secțiunea a 11-a. Dreptul la educație	413
Secțiunea a 12-a. Libertatea de circulație	414

Secțiunea a 13-a. Dreptul de proprietate.....	415
Secțiunea a 14-a. Derogările.....	419
Capitolul XI. Drepturile și libertățile fundamentale ale omului în epoca postmodernismului și în contextul inteligenței artificiale și a noilor tehnologii	421
Secțiunea 1. Omul, societatea și statul în epoca postmodernismului	421
§1. Ce este postmodernismul?.....	421
§2. Ideologia inteligenței artificiale.....	425
§3. Contradicția dintre consacrarea juridică a drepturilor omului și restrângerea abuzivă a acestora	427
Secțiunea a 2-a. Reglementarea drepturilor și libertăților omului în contextul inteligenței artificiale	430
Capitolul XII. Îndatoririle fundamentale.....	445
Secțiunea 1. Conținut juridic	445
Secțiunea a 2-a. Aspecte de jurisprudență a Curții Constituționale.....	445
Bibliografie.....	449
PARTEA A III-A. Instituția cetățeniei	451
Capitolul I. Cetățenia ca instituție juridică a dreptului constituțional.....	453
Secțiunea 1. Noțiunea și trăsăturile cetățeniei	453
Secțiunea a 2-a. Natura juridică a cetățeniei.....	454
Secțiunea a 3-a. Noțiunea de cetățenie europeană.....	456
Secțiunea a 4-a. Dovada cetățeniei române	456
Secțiunea a 5-a. Principii aplicabile cetățeniei române	457
Capitolul II. Dobândirea cetățeniei române.....	458
Secțiunea 1. Dobândirea cetățeniei române prin naștere	458
Secțiunea a 2-a. Cetățenia copilului găsit	458
Secțiunea a 3-a. Redobândirea cetățeniei române	459
Secțiunea a 4-a. Dobândirea cetățeniei române la cerere	460
Secțiunea a 5-a. Dobândirea cetățeniei române prin adopție.....	463
Secțiunea a 6-a. Cetățenia de onoare	464
Capitolul III. Pierderea cetățeniei române.....	465
Secțiunea 1. Retragerea cetățeniei române	465
Secțiunea a 2-a. Renunțarea la cetățenia română.....	466
Secțiunea a 3-a. Pierderea cetățeniei române prin adopție	467
Bibliografie.....	469
Anexă pedagogică	471